

KURMAY SUBAY METAKSAS'IN ÇANAKKALE HAREKÂTI VE OLASI TÜRK-YUNAN SAVAŞI İLE İLGİLİ İNCELEMELERİ

Nilüfer ERDEM*

İ(y)oannis Matakssas,¹ 1897 Türk-Yunan² Savaşı'nda ve 1912-1913 Balkan Savaşları'nda bulunmuş, 1910'da Venizelos'un yaverliğini yapmış ve ordunun düzenlenmesi görevini üstlenmiş, Almanya'da eğitim görmüş bir Yunan kurmay subaydır.³ Yunanistan'ın Kuzey Epir, Ege Adaları'nın geleceği ve Osmanlı Devleti'nin Ege Denizi'nde üstünlüğü ele geçirebileceğiyle ilgili kaygılar yaşadığı 1913-1914 kışı boyunca Çanakkale Harekâtı ve olası bir Türk-Yunan savaşı ile ilgili ciddi analizlerde bulunmuş ve bunları raporlar haline getirerek ilgili mercilere sunmuştur. Metaksas söz konusu raporlarında Osmanlı Devleti'nden söz ederken "Türkiye" ifadesini kullanmıştır ki, biz de bildirimizde bu tabiri tercih edecek ve raporları kronolojik sırayla ele alacağız.

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, e-mail adresi: nilerdem@istanbul.edu.tr; nerdem99@hotmail.com

¹ Yunancanın Türk Alfabesi kullanılarak yazılışı konusunda Türkiye'de kurum ve kişilerin farklı uygulamalara gittikleri görülmüştür. Suat Sinanoğlu, Türk Tarih Kurumu, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Millî Kütüphane uygulamaları buna örnek olarak gösterilebilir. Biz, kullanılan transliterasyon uygulamalarından hiç birini benimsemedik. Çünkü bizim kanaatimize göre, bunların hiç birinde Yunanca okunuş tam olarak karşılanamamaktaydı. Bu esasen, Yunancada i, e ve o gibi seslerin birden fazla harfle karşılanmasından ve bunların farklı olarak belirtilmesi gerektiğinden kaynaklanan bir zorluktu. Tüm bunları düşünerek çalışmamızda Yunanca kelimelerin okunuşunu esas aldık ve kelimenin Yunanca olarak en yakın okunuş şeklini vermeye çalıştık.

² Çalışmamızda Ortodoks olan, Yunanca konuşan (Rumca dediğimiz dil çok hafif şive farklılığı ile Yunancanın aynıdır) Osmanlı ve daha sonra Türk uyruklu olan azınlık mensuplarını "Rum" ifadesiyle andık. Yunanca konuşan, Ortodoks Yunanistan vatandaşlarını anmamız gerektiğinde "Yunan" kelimesini kullandık. Ancak Rumlar ve Yunanların iç içe geçtiği durumlarda "Helen" sözcüğünü tercih ettik.

³ "Metaksas", **Egkiklopedia 2002 [2002 Ansiklopedisi]**, Tomos [Cilt]: 12, s. 298.

Metaksas'ın 1914 yılı Mart ayı öncesinde kaleme almış olduğu Yunanistan ile Türkiye arasında olası savaş harekâtlarına dönük incelemesinde, üç ihtimal üzerinde durulmuştur. Bu ihtimaller Yunan ordusunun Doğu Makedonya'dan, Türk ordusunun tek başına ya da Bulgar ordusu ile işbirliği halinde Trakya'dan saldırması sonucu ortaya çıkabilecek bir çatışma, Anadolu kıyılarından hareketle Türk ordusunun Yunanistan'a saldırması ve Yunan ordusunun Trakya ya da Batı Anadolu'ya çıkması sonucu Türk ordusuna saldırmasıdır. Söz konusu incelemesinde savaşın üç faktörden etkileneceği üzerinde durmuştur ki bunlar, Balkan devletlerinin takınacağı tutum, devletlerden birinin diğeri üzerindeki deniz üstünlüğü ve deniz aşırı bir harekât için yapılacak hazırlığın derecesidir. Metaksas deniz gücüne sahip olanın Ege ulaşımına hakim olarak rakibinin denizden asker ile teçhizat taşımamasını önleyebileceğini ve yığınak yapmasını geciktirebileceğini kaydetmiştir. Ancak Bulgaristan'ı tamamen çökertmeden gerçekleştirilecek bir harekâtı büyük bir hata olarak yorumlamış, bunun Yunan devletinin felâketi dahi olabileceğine işaret etmiştir.⁴

Metaksas aynı dönemde olası bir Türk saldırısına karşı Midilli, Sakız ve Sisam adalarının savunulması konusunda hazırlamış olduğu raporunda ise, iki ülke arasında doğabilecek savaş ihtimaline karşı Yunanistan'ın yapması gerekenleri sıralamıştır. Yunanistan'ın Türkiye'yi tamamen işgal etmesi için Türkiye'nin kara ordusunun tahrip edilmesi gerektiğini vurguladıktan sonra bir takım saptamalarda bulunmuştur.

Metaksas'ın tespitlerine göre Türk ve Müslüman nüfusun çoğunluğu, kültür merkezleri ve zenginlik kaynakları Anadolu içlerinde bulunmakta ve bunlar Türk kara ordusu tarafından korunmaktadır. Türk ordusu silah ve cephane hariç her türlü ihtiyacı için bu bölgelere dayanabilme olanağına sahiptir. Bunun haricinde bu bölgeler, beslenme açısından kendilerine yeten bölgelerdir. Deniz ulaşımının kesilmesi ya da limanların düşman tarafından işgali, bu açıdan nüfusu endişelendirmeyecektir. Bir tek kıyı kenti olan İstanbul Anadolu dışında yer almakta, o da Çanakkale'deki savunma sistemi sayesinde denizden gelebilecek saldırılara karşı korunmaktadır. Savunma iyi gerçekleştirildiği takdirde Çanakkale'nin düşman donanması ta-

⁴ İ(yoannis Metaksas, *To Prosopiko Tu İmerologio [Şahsi Günlüğü]*, Tomos [Cilt]: 2, Athina, Ekdosis Gkovosti [Gkovosti Yayınları], t.y., s. 250-258.

rafından tehdit edilmesi mümkün değildir. Ancak Çanakkale Boğazı'nın iki yakasına çıkarılacak kuvvetlerin Türk savunma ekipmanlarını tahrip etmeleri halinde bir donanmanın Boğazlardan geçmesi olasılığı vardır. Yine de Metaksas'a göre, Türk ordusu karada tahrip edilmediği sürece Çanakkale Harekâtı'nın başarılı olması söz konusu değildir. Aksi halde Türk ordusu karşı cephe açacak ve harekâtı gerçekleştiren donanmanın Marmara Denizi'nde hapis olması tehlikesi doğacaktır.

Metaksas bu raporunda Yunan ordusunun büyük çıkarma kuvvetleriyle birlikte hareket ederek Çanakkale Boğazı'nı geçip İstanbul önlerine ilerleme ihtimalini değerlendirdiğinde, İstanbul'un kaybının Türkiye için kesin bir yenilgi sayılamayacağını kaydetmiştir. İstanbul'un askerî açıdan değeri bir ikmal merkezi olmasındandır. İstanbul'daki askerî malzeme fabrikalarının önemi küçükse de, Osmanlı başkentinde özellikle dışarıdan gelen cephanelerin depoları bulunmaktadır. Metaksas'a göre ikmal merkezi olan İstanbul'un kaybı bir askerî harekât açısından önem arz etse de, bu Türk kara ordusunun tahrip edilmesi ya da işleyemez hale gelmesi anlamına gelmeyecektir. Kaldı ki askerî depoların zamanında başka yerlere taşınması halinde, İstanbul'un askerî açıdan hiçbir önemi kalmayacaktır. Metaksas Türkiye'nin yeni askerî koşullar karşısında Anadolu'da büyük savaş malzemesi depoları kurmuş olabileceğine de dikkat çekmiş ve "Manevî açıdan İstanbul'un kaybı tabii ki Türkler için büyük bir darbe olacaktır. Ancak [Türkiye'yi] düşmana karşı koyamayacak bir duruma getirmesi ihtimal dışıdır" demiştir. Metaksas son savaşlardan sonra İstanbul'un kaybedilme olasılığına karşı Türklerin başkentlerini Anadolu içlerine taşıma durumunu ele almış olabileceklerine de dikkat çekmiştir.

Metaksas Yunan ordusunun Türkiye'nin batı kıyılarını, hatta İzmir gibi bir liman şehrini işgal etmesi durumunu ele aldığı anda ise, Türk kara ordusunun sağlam kalması halinde bunun Türkiye'yi mahvetmeyeceğini kaydetmiştir. Çünkü Metaksas'a göre Anadolu kıyıları Türklerin olmaktan çok, Avrupalıların ve Helenlerin ticaret merkezleridir. İthal edilen ürünlerinse, Anadolu'dan alternatifleriyle karşılanması mümkündür. Bunun haricinde İzmir gibi limanlardaki Yunan işgalinin sürdürülebilmesi için büyük bir askerî güç ve bunların kıyılardan uzaklaşarak Türk ordusu ile mücadelesi gerekecektir.

Bu durumda ise harekâtın sadece kıyı şeridinin işgaliyle sınırlanması mümkün değildir. Yunanistan'ın Türkiye'yi tam manası ile işgal edebilmesi için Yunan ordusunun, Türk ordusunun asıl kuvvetlerini yok etmesi gerekecektir. Bunu ise ya Anadolu'da, ya da Trakya'da gerçekleştirecektir. Her iki durumda da Yunanistan'ın denizlerde üstün olması gerekmektedir. Birinci durumda bunun gerekliliği açıktır. İkinci durumdaysa deniz üstünlüğü olmaksızın Yunan ordusunun zamanında Doğu Trakya'da toplanması mümkün değildir. Metaksas deniz üstünlüğü haricinde Yunanistan'ın diğer devletlerin düşmanca tavırlarına karşı da tamamen güvence altında olması gerektiğinin altını çizmiştir. Aksi halde kuvvetlerini Anadolu'ya taşıyamaz, ya da Batı Trakya için harekât düzenleyemezdi. Bulgaristan'ı “düşman” olarak değerlendiren Metaksas, bu durumda Yunanistan'ın Türkiye'yi karadan taciz etmesinin mümkün olmadığını ifade etmiştir.

Metaksas söz konusu raporunda Türkiye'nin üstün olması halinde Yunanistan'a saldırması durumunu da değerlendirmiş ve bir takım tespitlerde bulunmuştur. Yunan halkının çoğunluğunun adalarda oturduğunu, Yunanistan'ın en önemli merkezlerinin kıyılarda bulunduğunu ve bu merkezler arasında ulaşımın denizyolu ile yapıldığını kaydetmiştir. Kaldı ki bir seferberlik halinde de ağırlıklı olarak Yunanistan denizyolunu ve kısmen de demiryolunu kullanılacaktır. Diğer taraftan Yunanistan'ın ekonomisi büyük oranda denizciliğe ya da deniz ticaretine dayandığından dolayı üretilen ürünler halkın ihtiyacını karşılamak konusunda yetersiz kalmakta, buğday ve unun büyük bölümü ithal edilmektedir. Hayvancılık halkın ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmasına rağmen, kara ulaşımının kötü olması sebebiyle hayvansal ürünlerin çoğunluğu denizyolu ile ithal edilmektedir. Dolayısıyla Yunanistan, halkın ihtiyaçlarını temin etmek açısından dışa bağımlıdır.

Metaksas'a göre Türkiye'nin denizlere hakim olması durumunda, Yunan askerinin toplanması büyük ölçüde imkânsızlaşacaktır. Bu da Yunan ordusundaki birliklerin koordineli hareketini ya çok yavaşlatacak, ya da imkânsızlaştıracaktır. Böyle bir durum, güçlü bir Türk ordusunun Atina'yı işgali ihtimalini doğuracaktır. Buraya konuşlanacak bir Türk ordusuysa Yunan ordusunun çeşitli merkezlerine saldırma şansına sahip olacaktır. Eğer Türkiye, deniz harekâtını Trakya ve Makedonya'daki kara harekâtıyla birlikte gerçekleştirecek olursa,

bu durumda da Yunanistan'a istediğini yaptırabilecek bir konumda olacaktır. Böyle bir olasılık Türkiye ile Bulgaristan'ın işbirliğini gerektirecektir. Ancak Metaksas bunu Türkiye ve Bulgaristan siyaseti açısından değerlendirdiğinde imkânsız görmemektedir. Metaksas ulaşımı engelleyen ve kıyıları abluka altına alan, ya da benzer şekilde Trakya'da üstünlük elde etmiş bir Türkiye'nin Yunanistan'a istediğini yaptırabileceği görüşündedir. Ancak Türkiye'nin Trakya'da yenilmesi, Yunanistan'a İstanbul'un yolunu açacaktır.⁵

19 Temmuz (6 Temmuz) 1914'te⁶ Çanakkale Harekâtı ile ilgili Genelkurmay Başkanı'na sunduğu raporunda Metaksas, savaşın iki ülke arasındaki görüş ayrılıklarının savaştan başka yöntemle çözülmediği durumda ve Yunanistan'ın deniz üstünlüğüne sahip olduğu bir dönemde gerçekleşmesi gerektiğinin altını çizmiştir. Türkiye'ye asıl darbenin tüm Yunan kuvvetlerinin Anadolu'ya çıkması ve Türkiye'nin askerî güçlerinin imha edilmesiyle olabileceğini söylemiştir. Metaksas açısından teknik ve askerî olarak imkânlı olan bu harekât, Bulgaristan'ın düşmanlığı sebebiyle imkânsız olarak değerlendirilmiştir. Mertaksas bu raporda İstanbul ve Trakya olmaksızın Türkiye'nin var olabileceğini, gerçek başarı için Boğazlara hakim olmanın gerekliliğini ortaya koymuştur. Metaksas hazırlık ve harekâtın başlamasına kadar geçen dönemde mutlak gizliliği ve anî taarruzu şart olarak görmüştür.⁷

Birinci Dünya Savaşı patlak verdiğinde Yunan Kralı Konstantin Alman yanlısı bir siyaset izlemeye, ya da en azından Yunanistan'ın savaşta tarafsız kalmasını sağlamaya çalıştığında, 1909 Gudi Darbesi'nin⁸ Yunanistan'a taşınmış olduğu Giritli siyaset adamı⁹ ve döne-

⁵ A.e., s. 259-266.

⁶ Yunanistan 13 Şubat 1923'e kadar eski, yani Julius takvimini takip etmiştir. Bu tarihten itibaren Gregorius takvimini kullanmıştır. Julius takvimi, Gregorius takviminin 13 gün gerisindedir. Türkiye de 1 Ocak 1926 itibarıyla Gregorius esasına dayalı miladî takvime geçmiştir. Bu takvim, Gregoryan takvim adını da taşımaktadır. Biz çalışmamızda, Julius Takvimine ait verileri parantez içinde vermekte yarar gördük. Yunanistan'daki takvim değişiklikleri ile ilgili yararlandığımız kaynak: Stilianos Ep. Gonatas, **Apomnimonevmata [Anılar]**, Athina, 1958, s. 263-264.

⁷ A.e., s. 294-309

⁸ Bkz. Leonidas Moiras, "**1909 Gudi Darbesi'nin Türk ve Yunan Kamuoyuna Yansımaları**", İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Bütün Eser.

⁹ Venizelos'un Yunanistan'a gelişini yorumlayan bazı akademisyenler, kendisinin 1913'e kadar Osmanlı egemenliği altında olan Girit'te sadece Girit'e değil, tüm Yunanistan'a ait

min Yunan Başbakanı Venizelos¹⁰ itilaf devletlerine yakın bir siyaset izlemiştir.¹¹ Bunun yanında Çanakkale Harekâtı'nda Yunanistan'ın itilaf devletlerinin yanında yer alması gerektiği tezini savunmuştur.¹² Metaksas'ın önceden Anadolu ile ilgili askerî ve siyasî incelemelerde bulunduğunu ve olası bir Türk-Yunan savaşının dinamiklerini değerlendirdiğini bilen Venizelos, o dönemde Genelkurmay Başkanlığı'na vekâlet etmekte olan Metaksas ile görüşmelerde bulunmuştur. 26 Ocak (13 Ocak) 1915 tarihli görüşmede Metaksas'a müttefiklerin Yunanistan'a Anadolu'dan bazı parçalar önerdiklerini ifade etmiştir ki, Venizelos müttefiklerden Aydın Vilayeti'ni istemeyi düşünmektedir. Metaksas'ın "Türkiye ne olacak?" sorusuna verdiği yanıtta Venizelos, müttefiklerin Türkiye'yi yok etmeye karar verdiklerini ifade etmiştir. Bunun üzerine Metaksas bunun zor olduğunu, İngiltere ve Fransa'nın Türkiye'yi yok etme kararında olsalar bile yapabilecekleri tek şeyin Çanakkale ve İstanbul Boğazlarını tehdit etmek olduğunu vurgulamıştır. Ancak bu durumda Türkiye'nin askerî kuvvetlerinin Anadolu'da savunma gerçekleştireceklerine dikkat çeken Metaksas, "Türkiye'yi Anadolu'da bozguna uğratmaya ve yok etmeye kim gidecek?" sorusunu yöneltmiştir. Venizelos'un kısa

pek çok iç ve dış problemle yoğrulduğunu kaydetmektedirler. Dolayısıyla darbe sonrası Atina'ya geldiğinde Yunanistan, Osmanlı Devleti ve Avrupa'yı çok iyi tanıyan, her şekilde hazır ve deneyimli bir siyasî lider konumundadır. Diğer taraftan o güne kadar Yunanistan siyasetine aktif bir şekilde katılmamış olduğundan dolayı, Yunanistan için yıpranmamış bir siyasetçidir. Haralambos Hr. Prukakis, **Eleftherios K. Venizelos**, Athina, Ekdosis Parisianu Epistimonikes [Parisianu Epistimonikes Yayınları], 2002, s. 100; 172-176.

¹⁰ Venizelos'a başbakanlık görevi ilk kez 12 Eylül 1910'da verilmiş ve başbakanlığı üstlenmesiyle Yunanistan'da her alanda bir restorasyon dönemi başlamış, maddî ve manevî olarak Yunanistan'ın askeri hazırlıkları hızlanmıştır. Yunan kara kuvvetlerini eğitmek üzere Fransız, deniz kuvvetlerini eğitmek üzere İngiliz eğitmenler davet edilmiş, silah ve cephane teminine gidilmiş, "Averof" zırhlısı, denizaltı, yeni kruvazörler satın alınmış ve eskiler yenilenmiştir. Nitekim Balkan Savaşları'ndan Yunanistan, topraklarını ve nüfusunu iki kat büyütmüş olarak çıkmıştır. Nilüfer Erdem, **Yunan Tarihçiliğinin Gözüyle Anadolu Harekâtı (1919-1923)**, İstanbul, Derlem Yayınları, 2010, s. 76-80; Nikos G. Svoronos, **Episkopisi Tis Neollinikis İstorias [Çağdaş Yunan Tarihinin Gözden Geçirilmesi]**, Athina, Ekdosis Themelios [Themelios Yayınları], 1999, s. 115-116; Fivos Grigoriadis, **İstoria Tis Sighronis Elladas [Çağdaş Yunanistan Tarihi] 1909-1940**, Tomos [Cilt]: 1; Athina, Ekdosis Kendrinos [Kendrinos Yayınları], 1971, s. 130-136; Kostas Hacıantoniyu, **İstoria Tis Neoteris Elladas [Yeni Yunanistan Tarihi] 1821-1941**, Athina, Ekdosis Diyorasis, [Diyorasis Yayınları], 2002, s. 277-280.

¹¹ Grigoriadis, **a.g.e.**, s. 181-182.

¹² **İ Apokiriksi Tu Vasileos Konstantinu Apo To Elliniko Lao [Kral Konstantin'in Yunan Halkı Tarafından Reddedilişi] 1916-1917**, Haz. Pavlos Petridis, Thessaloniki [Selanik], Ekdosis University Studio Press [University Studio Press Yayınları], 2000, s. 185-191.

bir suskunluktan sonra buna yanıtı, “Bu durumda biz de mücadeleye katılacağız” olmuştur. Yanıt karşısında Metaksas, Yunanistan’ın sınırlarını Bulgarların tehdit ettiğine dikkat çekmiştir. Bunun üzerine Venizelos, Bulgarların Yunanlarla müttefik olmalarının beklendiğini, bu gerçekleşmeyecek olursa Yunanistan’ın savaşa katılmasının mümkün olmadığını belirtmiştir.¹³

Metaksas’ın Venizelos’un talebi üzerine hazırlamış olduğu 27 Ocak (14 Ocak) 1915 tarihli raporu, Anadolu ile ilgili coğrafi bir inceleme niteliğindedir. Anadolu coğrafyası son derece ayrıntılı bir şekilde analiz edilerek, bu coğrafyanın zorlukları ortaya konmuştur. Metaksas bu raporunda, Anadolu’nun ekonomik ve etnolojik yansımaları olmaksızın bölünmesinin zorluklarına dikkat çekmiş, bölgelere ayırmanın zamanla çatışmalara yol açabileceğini ifade etmiştir.¹⁴

Metaksas, Venizelos ile 28 Ocak (15 Ocak) 1915 tarihinde gerçekleştirmiş olduğu görüşmede, Helenlerin Anadolu’da azınlık teşkil ettiklerine ve Türklerin bölgede nüfussal üstünlüğe sahip olduklarına, Yunan Devleti’nin ise bu kadar geniş bir ülkeden sömürge olarak yararlanabilecek idarî bir yapıyı kurmaya hazır olmadığına dikkat çekmiştir. Metaksas’a göre bölgede güvenliğin sağlanması uzun yıllar Yunan askerini emecek, yerli Rumlardan ordu teşkil edilmesi ise büyük zaman gerektirecektir. Süreç ilerledikçe Yunan Devleti’nin diğer imkânları da emilecek ve uzun vadede Yunanistan’ın Avrupa’daki konumu sarsılacaktır. Böyle bir durumda Bulgar saldırısı ise Yunanistan için ölümcül olabilecektir.¹⁵

Metaksas 2 Mart (17 Şubat) 1915 tarihini taşıyan “Yunanistan’ın Çanakkale Harekâtı’na Katılımı” başlıklı muhtırasında Bulgaristan tehlikesine ve Yunanistan’ın bu konuda en ufak bir güvenceye sahip olmadığına bir daha dikkat çekmiştir. Vurguladığı bir diğer tehlike İstanbul’un işgali amacıyla İngiliz, Fransız ve Yunanların beraber gerçekleştirmeleri olasılığı olan harekâtın, Rusların hissiyatına ters düştüğüdür. Ayrıca Yunanistan harekâta katılmaya karar vermeden önce İngiliz ve Fransızların bu amaç uğruna ne kadar güç ayırdıklarını görmeli, bunun yeterli olduğuna kanaat getirdiğinde katılıp katılmamaya karar vermeliydi. Metaksas var olan koşullarda harekâtı

¹³ Metaksas, a.g.e., s. 384-386.

¹⁴ A.e., s. 386-390.

¹⁵ A.e., s. 391-392.

faydasız olarak değerlendirmiş, özellikle Makedonya'da askerî bir felakete yol açabileceğini vurgulamış ve kendisini bu görüşe götüren sebepleri saymıştır.

Bulgar ordusu sayıca Yunan ordusundan üstündür ve savaş halinde tüm Yunan ordusunun Doğu Makedonya'da toplanması gerekmektedir. Çanakkale Harekâtı'nın başarısı konusunda ise güvence verilememektedir. Çanakkale Boğazı'nın iki yakasındaki Türk yığınakları ile ilgili olarak yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu sebeple dahi harekâtın başarısı konusunda şüphe duyulmalıdır. Osmanlı Devleti savunma gerçekleştirmek üzere hazırlanmaktadır ve elinde çıkarma harekâtına karşı koyabilecek yeterli kuvvet vardır. Metaksas müttefiklerin Çanakkale Harekâtı ile ilgili aldıkları önlemlere bakarak harekâtın hiç etüt edilmediğini ve Türklerin çok küçümsendiğini vurgulamıştır.¹⁶ Metaksas bu gelişmeler sonrasında askerî konularda görüş ayrılığına düştükleri sebebiyle Genelkurmay Başkanlığı'ndaki görevine devam edemeyeceğini ifade ederek 2 Mart (17 Şubat) 1915 tarihinde Venizelos'a istifasını sunmuştur.¹⁷

Nitekim İstanbul ve Boğazlar konusunda son derece hassas olan Ruslar, Yunanistan'ın Çanakkale Harekâtı'na katılma durumunu veto etmişler, Yunanistan'ın harekâta katılma durumunu kendileri açısından kabul edilemez addederek sert ve kaygılı bir muhtıra ile İngiltere'den açıklama talep etmişlerdir. Zafer söz konusu olacak olursa, Yunan askerinin İstanbul'a girişinin yasaklanması koşulunu öne sürmüşlerdir. Fransa Yunan ordusunun sadece Çanakkale'de değil, her yerde kullanılmasını isterken, İngiltere koşullar içinde en zor olanını, Yunan yardımının Kral'ın da bunu kabul etmesi şartıyla olabileceğini ifade etmiştir.¹⁸ Venizelos Yunanistan'ın Çanakkale Harekâtı'na katılma teklifini Kral Konstantin'e götürdüğünde ise, Yunanistan için ağır etkileriyle uzun yıllar sürecek ulusal bölünmüşlüğün tetiğini çekmiş ve Konstantin'in olumsuz tavrı karşısında istifa etmek zorunda kalmıştır.¹⁹

¹⁶ A.e., s. 407-413.

¹⁷ A.e., s. 406-407.

¹⁸ Georgios Th. Yannopoulos, *Apo To Nesto Os To Saggario [Mesta-Karasu'dan Sakarya'ya]*, Athina, Ekdosis Elliniki Evroekdotiki [Elliniki Evroekdotiki Yayınları], 1987, s. 60-61.

¹⁹ *İ Apokiriksi Tu Vasileos Konstantinu Apo To Elliniko Lao [Kral Konstantin'in Yunan Halkı Tarafından Reddedilişi] 1916-1917*, s. 185-191.

Kaderin garip bir oyunu olarak II. İnönü Muharebesi sonrasında olumsuzluklar içinde kıvranan o dönemin Gunaris²⁰ Hükümeti, Türk zaferinin kendisi açısından negatif etkilerinden kurtulabilmek amacıyla yeni bir harekât düzenlemeyi düşündüğünde Metaksas'ın destek vermesini istemiş, hatta kendisine Anadolu Harekâtı'nın başkomutanlığı teklifini götürmüştür. Bunun üzerine Metaksas ile Yunan Hükümeti yetkilileri arasında 7 Nisan (25 Mart) ve 11 Nisan (29 Mart) 1921'de iki görüşme gerçekleşmişse de, Metaksas başarısına inanmadığı bir harekâta görev almayı reddetmiştir.²¹

Ele aldığımız incelemelerin de bize düşündürdüğü gibi, Metaksas sezgileri kuvvetli iyi bir kurmay subaydır ve tespitlerinde oldukça isabetli olmuştur. Raporlardaki tespitlerinden pek çoğu gerçekleştirilecek olan müttefiklerin Çanakkale Harekâtı ile Yunanistan'ın Anadolu Harekâtı ve neticeleri açısından adeta kehanet niteliğindedir. Ne var ki bu görüşleri bazılarının kulaklarına hoş gelmemiş, ilkelere ve inandıklarına ters davranışlara girmediği için de yaşadığı dönemde pek çok kez eleştirilere maruz kalmıştır.

²⁰ Dimitrios Gunaris, 1867 Patra doğumludur. Hukuk eğitimi almış olan Gunaris, Venizelos karşıtlarının oluşturduğu cephenin en önemli isimlerindedir. Anadolu Harekâtı'nın son döneminde Yunanistan başbakanı olarak görev yapmıştır. Yunanistan'ın Anadolu bozgunundan sorumlu tutulanlar arasındadır. "Gunaris", **Egkiklopedia 2002 [2002 Ansiklopedisi]**, Tomos [Cilt]: 4, s. 408; Erdem, **a.g.e.**, s. 514-524.

²¹ İ(yoannis Metaksas, **To Prosopiko Tu İmerologio [Şahsi Günlüğü]**, Tomos [Cilt]: 3, Athina, Ekdosis Gkovosti [Gkovosti Yayınları], t.y., s. 71-101.